

Következtetések

A videolemez szórakoztató célú felhasználásának jövője ma még kétséges. A videolemezek és visszajátzók forgalma még alacsony. Az intenzív hirdetési kampány ellenére is csak a vártnál jóval kevesebbet tudtak a gyártók eladni, ezért mérsékelték a berendezések árát is. Kétségtelen, hogy a videolemezek eddigi közszükségleti részsikere összefügg a gazdasági helyzettel is. A rendkívül magas kamatlábak takarékosagra készítették a lakosságot. Igen jelentős az egyéb szórakoztató célú rendszerek konkurrenciája, és zavart okoz a potenciális vásárlónál a videolemez-rendszerek különbözősége, inkompatibilitása.

Szilárdabb kilátásokkal kecsegtet a videolemezek oktatási és továbbképzési felhasználása, de e szektor csak most kezdi felismerni a videolemezekben rejlő lehetőségeket.

A videolemezek információ-tároló és -visszakereső eszközként való alkalmazásának esélyei kedvezőek, az eszköz olcsósága, tartóssága, nagy tárolókapacitása és rövid hozzáférési ideje folytán. Az ilyen célú könyvtári alkalmazás azonban mélyrehatóbb tanulmányozást igényel.

(A jelen referátum alapjául szolgáló eredeti cikket egy 43-tételes, szelektív bibliográfia egészíti ki – A szerk.)

/Videodiscs: a revolution that isn't = Canadian Library Journal, 39. köt. 6. sz. 1982. p. 357–364.)

(Reich György)

A Brit Posta mikrofilmlapos telefonszolgálat

A Brit Posta 1980-ban indította mikrofilmre épülő telefonszolgálatát, 1982 óta pedig már kereskedelmi forgalomba is hozza a mikrofilmlapos telefonkönyveket: könyvtáraknak, vállalatoknak és intézményeknek árusítja őket, a nyomtatott telefonkönyvek árához képest 50%-kal olcsóbban.

A Brit Posta azért kényszerült tudakozórendszere korszerűsítésére, mert sem személyzettel, sem költségekkel nem győzte már a nyomtatott telefonkönyveken alapuló tudakozószolgálat fenntartását. Nagy-Britanniában 263 tudakozó központban, összesen 3600 munkahelyen mintegy 9500 fő látta el korábban e szolgálatot. Évente mintegy 365 millió tudakozó hívásra adtak választ, és ez kb. 60 millió font költséggel járt. Rendkívül nagy munkát és komoly ráfordítást igényelt az 5000 példányban évente kiadott és csak a tudakozódás céljait szolgáló speciális telefonkönyv-sorozatnak, valamint pótfüzeteinek szerkesztése és kiadása.

A jelenleg 17,5 millió telefonszámot felölelő és folyamatosan bővülő telefonszolgálat modernizálásának lehetőségeit tanulmányozva a vállalat arra az eredményre jutott, hogy az optimális módszer, ha az előfizetői adatokat számítógépbe táplálják, ott időszakosan rendezik, majd *mikrofilmes adatkiviteli készülékkel COM-mikrofilmlapra írják őket.*

Szóba került a telefonszolgálat teljes automatizálása és egy központi online adatbázisra való építése is, de ezt a tanulmánykészítés idejében sem műszakilag, sem gazdaságilag nem tartották megoldhatónak. Az adatbázis túl nagy lett volna ahhoz, hogy azt egy számítógépen tárolják, kezeljék, s az 5000 terminál telepítése szintén túl sok költséggel járt volna.

Bár az USA-ban már régóta működnek számítógépes online tudakozó szolgáltatások, ezek csak regionálisak. A regionális tudakozóközpontok kisebb előfizetői halmazzal dolgoznak, mint Nagy-Britanniában, ahol a posta integrált, országos tudakozószolgálatot kívánt létrehozni. A Brit Posta is csak átmeneti megoldásnak tekinti a mikrofilmlapú tudakozószolgálatot; az eszközök árának csökkenése és megfelelő szoftver kifejlesztése után át kíván térni a számítógépes online tudakozószolgáltatásra.

A 70-es évek elején készített tanulmányok felvetették a tekeréscsillag és a mikrofilmlap közötti választás kérdését. Gazdaságossági okokból az utóbbi mellett döntöttek.

1974–1975-ben megkérdezték a tudakozószolgálat munkatársait, hogyan fogadják a mikrofilmestést: 30%-uk mellette, 30%-uk ellene volt, 40%-uk nem foglalt állást.

A tartózkodó, sőt ellenkező magatartás fő oka az volt, hogy a kísérlet során felhasznált mikrofilmlap-olvasókészülékek távolról sem voltak ideálisak, és a mikrofilmlapok kezelése nehezebb volt, mint a telefonkönyvek lapozása, így a kísérletnél alkalmazott mikrofilmes megoldás nem növelte a szolgáltatás sebességét és pontosságát.

Ezt követően a Brit Posta az olvasókészülékek és a mikrofilmlapok kezelésének tökéletesítésére törekedett. Végül is egy, a piacon addig nem kapható magas és keskeny képernyőjű mikrofilmlap-olvasó mellett döntöttek, amely túlmelegedés nélkül bírja a 24 órás folyamatos üzemet. A mikrofilmlapok felépítését hasonlatossá tették a rég megszokott telefonkönyvek struktúrájához. Az információkat logikailag strukturálva oszlopokba rendezték, és a könnyű visszakereshetőség érdekében indexelték őket.

A mikrofilmlapok fejleceit és indexeit szabad szemmel jól olvasható méretben alakították ki. Minden mikrofilmlap 396 mikroképből áll, 33 oszlopba és 12 sorba rendezve; az egyes mikroképek 65 előfizető adatait tartalmazzák. A mikrofilmlapokat célszerűen tervezett, könyvszerűen lapozható iratrendezőbe helyezték.

Mindezek eredményeként az adatok könnyen visszakereshetővé váltak, akár az előfizetők neve, akár telefonszáma szerint érdeklődtek.

A prototípus olvasókészüléket és az újonnan tervezett mikrofilmeket 1976 végén tesztelték, és ezt követően a tudakozószolgálatban dolgozók 90%-a már kedvezően fogadta az új rendszert.

A rendszer megvalósítása előtt meg kellett határozni a felújítás, a naprakészítéssel periodicitását és a másolatok szükséges mennyiségét (5000). Mivel a szokványos mikrofilm berendezések nem voltak alkalmasak ilyen mennyiségű másolat gazdaságos előállítására, erre a célra új berendezéseket kellett beszerezni. Végül is csak 1980-ban kezdődött el a mikrofilmek sorozatban való előállítása.

Az előfizetők adatait a Leeds-be telepített 4 db ICL számítógépre épülő számítóközpont tartja naprakészen, mágnesszalagokon. Onnan az adatokat COM berendezés segítségével mikrofilmekre viszik. A mikrofilmekről külön üzem készíti a másolatokat.

A szabványos 800 bit/inch-es mágnesszalagon tárolt adathalmaz 12 mikrofilmre vihető fel. Az erre a célra felhasznált COM 80 típusú gép alkalmas bármely más adathalmaz különféle méretű mikrohordozóra való kiírására, így beállítható 16, 35, 70, 105, 127 mm széles mikrofilmszalagokra való kiírásra is. A Brit Posta részben 105 mm-es mikrofilmeket, részben 35 mm-es tekercsfilmet használ.

A területi postaigazgatóságok folyamatosan táplálják az előfizetői változásokat a központi számítógépekbe, a számítóközpont pedig hetenként összesíti az adatokat, és pót-mikrofilmekre írta ki a változásokat. Negyedévenként teljesen új, átrendezett, kiegészített mikrofilm-sorozat jelenik meg. A Brit Posta külön mikrofilmlapon területi, helyi bontásban adja ki a legfontosabb helyi hívószámok jegyzékét.

A központi COM berendezés folyamatosan és erősen leterhelt, a Brit Posta most keresi a COM lehetőségek bővítését egy univerzális fényszedő eszköz felhasználásával.

A hagyományos telefontársaság mellett mikrofilm szakmai névsorok is készülnek, tudakozószolgálati használatra. A 35 mm-es tekercsfilmes változatot a nyomtatott telefonkönyvek tükörlapjainak elkészítéséhez használják fel. A 35 mm-es filmet az Edinborough-ban székelő szerkesztőség darabolja fel a szükséges méretre, ezeket denzitás és olvashatóság szempontjából ellenőrzik és javítják, majd a már említett speciális másolóberendezésen erről is 5000 másolatot készítenek, amellyel, hogy ez szolgálja a nyomtatott telefonkönyvek szedéstükrét is.

A nagykapacitású mikrofilm másolóüzem évi 13 millió mikrofilm-másolatot készít, 11 speciális gyors-másoló gépen.

A tudakozószolgálati munkahelyek 58 albumba osztva kapják meg negyedévenként az új mikrofilm-garnitúrákat, és hetenként kézhez kapják az elkülönített jelzessel ellátott pótjegyzékeket.

Vannak 60 munkahelyes tudakozó részlegek is, ahová a hívások sorozatosan futnak be. A hívás beérkezésekor a szolgálatot teljesítő dolgozó kiemeli a kérdéses gyűjtőből a vonatkozó mikrofilmlapot, azt behelyezi az olvasóba, és átlagosan 1 percnél rövidebb idő alatt képes a több mint 20 millió adatból a helyes választ megadni.

A mikrofilmlapos telefonkönyvek előnyei:

míg a korábbi nyomtatott telefonkönyvek nehezek voltak és 2,5 méter hosszú polcot foglaltak el, addig a lényegesen könnyebb mikrofilmlapos változat csak 90 cm-nyi polcot igényel;

a mikrofilmlapos telefonkönyvek kifejezetten a tudakozószolgálat számára készülnek, így több belső használatra szánt megjegyzést, utalást tartalmaznak, mint a korábban használt, közforgalomban levő nyomtatott könyvek;

a fontosabb hívószámokat több szempont szerint lehet keresni;

jelentősen csökkent a Brit Posta nyomdaköltsége és szállítási költsége;

meggyorsult a tudakozószolgálat.

A Brit Posta a kifejlesztett mikrofilmlapos telefonkönyv rendszert nagyvállalatoknak is értékesíteni kívánja. A nyomtatott telefonkönyv kötetek ára az elmúlt időkben 75 pennyről 2,50 fontra emelkedett, így egyre nagyobb az érdeklődés a mikrofilmlapos telefonkönyvek iránt. Korábban mintegy 10 ezer állandó előfizetője volt a telefonkönyv sorozatnak, ebből máris mintegy 1000 át kíván térni a mikrofilmlapos telefonkönyvek használatára. Erre a célra a Brit Posta közönséges mikrofilmolvasókészülékeken is olvasható, 24-szeres kicsinyítésű mikrofilmlapokat is kibocsát, amelyek mikrofilmlaponként 98 mikroképet tartalmaznak. A postai tudakozószolgálatnál használatos 48-szoros kicsinyítésű mikrofilmlapos változat egyenként 396 mikroképet tartalmaz, és csak speciális olvasóberendezéseken olvasható. Ennek az ára kötetenként 1,15 font, szemben a nyomtatott változattal, amely 2,50 fontba kerül.

Hasonló módon dolgozza fel a Brit Posta a telex-előfizetők könyvét is, amely 1982 áprilisában jelent meg első ízben.

Ez ideig a mikrofilmlap-sorozatok nem tartalmaznak szakmai névsort (yellow pages), mert az ezzel foglalkozó postai szervezet még nem tudta ennek gazdasági alapjait megteremtteni, de valószínű, hogy a jövőben már ezt is kiadják mikrofilmlapon.

/HENDLEY, A. M.: British Telecom' microfiche directory service = Reprographics Quarterly, 15. köt. 2. sz. 1982. p. 58-62.

(Reich György)